

possible to select a culture ethics, economic, political, legal, informative, which naturally with the different degree of perfection fill maintenance of professional culture of the representatives of different professions. But for the representative of a certain profession each of the adopted components may play a decision role, or have a second-rate value. Under the criteria of forming of the professional culture of a specialist substantial signs which testify to achievement of that or other level of formation of professional culture of a specialist are considered. A level is a degree of formation of a professional culture, a certain result of development; criteria are measuring devices of levels. Between them dynamic connection is certain, if to expose it, it is possible to produce the most optimum system of criteria. Professional moral is the phenomenon that specifies common to all mankind moral values (norms, principles, concepts) in concrete professions. The features of professional moral are studied by professional ethics. When it is talked about professional ethics, we mean such moral duties, in which attitude of a representative of a certain profession is reflected toward the object, to the colleagues in a profession, to the partners, to society on the whole. Professional activity must be directed at the achievement of two aims: individual and public ones, which are in co-operation. It develops the business, and it assists development of the society. For the labor the person must get a good pay, be held in respect, and feel that people value his professional talent. Then a man will feel satisfied with life. And, on the opposite, dissatisfaction can result in subzero lines of the professional activity. Understanding it, many companies, firms, organizations take measures in relation to creation in the collectives of such moral psychological climate, which would be instrumental in professional growth of the workers, establishment of confiding relations, in intercourse between colleagues, attention to the official etiquette of the workers.

Key words: culture, professional culture, professional moral, professional activity, personality, system, social group, society.

УДК 371.26:371.212.72:373.3

Світлана Кондратюк, Інна Мордвінова
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ДІАГНОСТИКА НЕУСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті визначено й охарактеризовано причини неуспішності учнів молодшого шкільного віку. Означено шляхи попередження та уникнення неуспішності учнів у навчальному процесі. Розкрито сутність, завдання, види та етапи здійснення шкільної психодіагностики. Вона спрямована на раннє виявлення рівня готовності дитини до школи, визначення типу відхилення психічного розвитку молодших школярів і відповідно до цього цілеспрямовано планувати педагогічні впливи у процесі навчання та виховання. Одним із критеріїв ефективності проведення шкільної психодіагностики є контроль за виконанням письмових та самостійних робіт з української мови, математики, літературного читання, природознавства.

Ключові слова: неуспішність, діагностика, молодші школярі, школа, ліквідація, навчальний процес, навчальні предмети, готовність.

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку української держави вимагає докорінної перебудови процесу виховання підростаючого покоління. Особливо нагальною постала проблема неуспішності й загального відставання учнів у початкових школах, що не відповідає потребам

державотворення й формуванню високоосвічених і достойних громадян демократичної європейської держави. Проблема неуспішності учнів загальноосвітніх шкіл у молодших та середніх класах і по сьогоднішній день була й буде найактуальнішою. Неуспішність – це комплексна підсумкова невідповідність учня, яка настає в кінці певного терміну навчання. Установлення діагнозу неуспішності і віднесення обстежуваного школяра до певного типу невстигаючих можливе лише в тому випадку, якщо будемо знати всю сукупність типів і підтипів неуспішності, їх прояви та шляхи подолання. Адже без такого знання науково обґрунтований діагноз просто неможливий. Попередження неуспішності учнів загальноосвітніх навчальних закладів безпосередньо пов'язано з успішним оволодінням середньої освіти, а неуспішність не дозволяє учневі своєчасно закінчити школу й оволодіти необхідними знаннями і вміннями. Перш за все, це психологічні проблеми, з якими зустрічається учень у процесі навчання. Як правило, це приховані проблеми, які погано усвідомлюються самим школярем. В учня виникає відчуття, ніби він впирається в якусь невидиму стіну, він ще сам не усвідомлює в яку, його нарікання дуже не визначені й тому дорослим навіть не вдається їх зрозуміти [3, 27–30].

Аналіз актуальних досліджень. Проблема неуспішності учнів загальноосвітніх шкіл, особливо в початкових класах, постійно привертала до себе увагу педагогів – як учених, так і практиків. Серед видатних учених, які займалися цією проблемою, висували свої теорії та методи щодо подолання неуспішності, можна назвати Ю. Гільбуха, В. Цетлін, В. Грішин, Ю. Бабанського, М. Палтишева, Н. Менчинську, У. Кузнецова та багато інших, якими були запропоновані свої шляхи подолання неуспішності, розроблялися програми та методи її ліквідації.

Мета статті – розкрити шляхи попередження й ліквідації неуспішності молодших школярів у загальноосвітніх школах.

Для досягнення поставленої мети потрібно реалізувати такі **завдання**: класифікувати причини неуспішності учнів та визначити форми і методи ліквідації неуспішності молодших школярів.

Методи дослідження – аналіз, синтез, порівняння, спостереження та педагогічний експеримент.

Виклад основного матеріалу. Методи і процедури діагностики неуспішності учнів молодшого шкільного віку невідривно пов'язані із психодіагностикою. Установлювати діагноз на нейрофізіологічному рівні, звичайно, можуть лише лікарі відповідних спеціальностей. А вчителі і психологи, звичайно, мають справу лише із взаємодіями перших двох рівнів. Зате їх цікавить також взаємовплив двох сфер: внутрішньоособистісної і позаособистісної. Усі ці взаємозв'язки входять до змісту психолого-педагогічної типології відхилень. Що ж до самого психологічного діагнозу, то його основу якраз і становить підведення

діагностованої дитини під певний тип психолого-педагогічних взаємозв'язків. Разом із тим психологічний діагноз не може обмежувати віднесення дитини до певної класифікаційної категорії, певного типу відхилень. Він повинен, крім усього іншого, визначати низку суто індивідуальних властивостей і, отже, являти собою більш чи менш розгорнутий опис. При цьому поряд із негативними ознаками в психологічному діагнозі, як правило, зазначаються й релевантні позитивні властивості обстежуваного. Сучасна педагогічна психологія та методика виховання накопичила значний досвід такої діагностики (Л. Занков, М. Зверева, Д. Славша). Очевидно, треба ще інтенсивніше розробляти прийоми й процедури «безтестової» психодіагностики. Разом із тим вірогідність діагностичних висновків значно зростає, якщо зазначені методи застосовуються в поєднанні з адекватними текстовими методиками. Особливо це справедливо щодо складних, суперечливих варіантів відхилень, а також випадків, коли індивідуально-психологічні особливості дитини мають бути виявлені за порівняно короткий час [4, 28].

У сучасній педагогіці зібрано великий досвід подолання неуспішності. Аналіз різноманітних практичних засобів дозволяє виявити деякі принципові положення щодо діагностики неуспішності.

На перший план в роботі з невстигаючими учнями виходять виховні та розвивавальні педагогічні взаємодії. Метою роботи з невстигаючими є не лише заповнення прогалін у навчальній підготовці, але й одночасний розвиток пізнавальних інтересів та самостійності. Це важливо тому, що піднявшись до рівня своїх однолітків та однокласників, у розумовому відношенні, учень не повинен у подальшому відставати від них. Лише допускається тимчасове пониження вимог до невстигаючих учнів, це дозволить їм поступово наздогнати пропущене.

В основному вивчення школярів ведеться на основі шкільної документації, шляхом спостереження, методом експериментів, за допомогою анкет, тестів, бесід із батьками учнів та з самими учнями. Основну роль на практиці відіграють спостереження вчителів. Важливість цього методу підкреслюється всіма відомими педагогами, такими, як: Ю. Гільбух, В. Цетлш, М. Менчинська, Д. Проколієнко та інші.

Результати спостережень цілеспрямовано можна фіксувати у вигляді матеріалів для характеристик учнів. У зв'язку з цим заслуговує на увагу досвід французьких шкіл, у яких використовується система карток, та періодично відмічається успішність школярів, їхні успіхи в оволодінні прийомами навчальної праці та процес розвитку в цілому.

Причини неуспішності, як правило, проявляються вже в самому процесі навчання, і тому для їх виявлення не потрібні особливі прийоми. Одним із прийомів виявлення відставання є прийоми навчання: завдання та запитання до учнів, бесіди, обговорення розв'язання задачі, обмін враженнями про

художні твори, аналіз помилок у діях, їх коригування. Вчителю досить лише побачити й почути висловлювання учнів і їх відповіді на питання, щоб визначити успішність учнів. Таким чином, головним засобом вчителя для виявлення неуспішності є спостереження та спілкування з учнями в ході керівництва їхньою навчальною діяльністю. Викладаючи матеріал і звертаючись до учнів із запитаннями, які активізують їхнє мислення та увагу, учитель може зробити висновок про правильність та глибину розуміння матеріалу. Коли ж учні виконують вправу, то правильність дій і пояснень учнів дають учителю показник про якість оволодіння знаннями.

Основним виявленням відставання є контроль. Під час контролю вчитель користується тими самими прийомами, що й при навчанні. Результати виявлення знань, умінь отримують офіційну оцінку, яка має значення для атестації учня. Це корисно використовувати при закінченні певного відрізка процесу навчання. Таким чином, виявлення ознак відставання пропонує використання вчителем трьох основних шляхів – спостереження, спілкування та контролю, що не виключає застосування окремих прийомів вивчення учнів.

При виборі методів вивчення причин неуспішності ми прагнули, щоб ці методи забезпечили цілісний підхід до особистості учня, тобто: а) комплексне вивчення всіх основних підструктур особистості; б) розгляд взаємозв'язків та взаємозалежностей якостей особистості, що вивчаються; в) вивчення особистості у процесі основних видів її діяльності та відносин із іншими; г) отримання інформації з максимально можливого числа компетентних взаємоперевіряючих джерел; д) динамічний підхід до вивчення особистості; є) доступність методів для шкіл.

Намагаючись задовольнити перераховані вимоги, було вирішено організувати вивчення причин неуспішності методом, який умовно назвали «педагогічним консиліумом». Цей метод ґрунтується на використанні в психології методу рейтингу та методу незалежних характеристик. Специфічними особливостями цього методу є наявність єдиної програми вивчення, колективний обмін думками вчителів, які працюють із відстаючим учнем, виділення з багатьох причин домінуючих, об'єднання індивідуальних характеристик у загальну, обов'язковий самоаналіз діяльності педагогічного колективу класу та колективний вибір шляхів удосконалення навчання й виховання як окремих учнів, так і класу в цілому. Як уже зазначалося вище, ядром «педагогічного консиліуму» є метод систематичних спостережень учителів за навчальною діяльністю школярів.

Використання цього методу на рівні класу включає в себе проведення класним керівником у кінці півріччя загальних зборів учителів, які працюють у цьому класі, з метою колективного виявлення домінуючих причин неуспішності. Однак для підвищення надійності даних «педагогічного консиліуму» повинні бути дотримані певні умови, які передують

безпосередньо проведенню цього методу. По-перше, необхідно, щоб систематичне вивчення учнів всіма вчителями проводилося не менше одного разу на півріччя за допомогою такого комплексу методів, які доступні для кожного вчителя, а саме: а) цілеспрямоване спостереження на уроках та позакласних заходах; б) бесіди з учнями, їхніми батьками, активом класу, які проводяться за певною програмою; в) аналіз усних відповідей та письмових робіт учня в трьох аспектах – рівень знань, розвитку й навичок розумової праці; г) проведення спеціальних «діагностуючих» робіт і творів; д) ознайомлення зі шкільною документацією (класний журнал, щоденник, медична картка). По-друге, ще на початку навчального року необхідно забезпечити загальний інструктаж учителів про єдиний підхід до трактування основних якостей учнів, які будуть оцінюватися консиліумом. По-третє, важливо в'ясувати загальні для всіх критерії та ознаки, за яких будуть оцінюватись якості учнів.

У нашому дослідженні застосовувалися прийоми вивчення, засновані на певних ознаках певних явищ. Фізичну працездатність учнів учителі оцінювали за зміною уваги та активності на уроці. Швидке зниження цих якостей усередині робочого дня, усередині уроку проявляється в ознаках утомлюваності (в'ялість та сонливість на уроці), і це свідчить про слабку фізичну працездатність. Дані цих спостережень співставлялися з даними шкільного лікаря та батьків.

Щодо розвитку пам'яті у школярів вчителі ґрунтувалися на таких ознаках, як швидкість запам'ятовування віршів, визначень, правил, формул, даних з умови задач, тривалість збереження в пам'яті завченого напам'ять. Розвиток таких характеристик мислення, як уміння виділяти головне та самостійність мислення, визначалися за такими ознаками: чи легко вдається учневі коротко викласти прочитаний текст, виділити в ньому головну думку, скласти план відповіді; чи легко зможе зробити висновки з пояснень учителя; чи відрізняється учень бажанням і вмінням оригінально розв'язати задачу; яку активність проявить учень у вирішенні проблемних ситуацій.

При вивченні рівня розвитку навичок навчальної діяльності особлива увага зверталася на такі ознаки, як уміння раціонально спланувати й організувати свою роботу, уміння самостійно контролювати власну навчальну діяльність.

Про відношення учнів до навчання вчителі судили за такими ознаками, як наявність або відсутність інтересу до навчального предмету, активність на уроках, систематичність виконання домашніх завдань; про вихованість учня – за його дисципліною, відношенням до взаємодії вчителів, класного колективу.

Фактичні прогалини у знаннях школярів вчителі виявляли за результатами їх опитування, перегляду письмових робіт. А помилки, які при

цьому зустрічалися, класифікували за основними поняттями, законами, прийомами, виявляли типові для класу й найбільш суттєві для кожного учня. Процедура колективного аналізу причин неуспішності дозволяє, перш за все, із можливих причин виділити неясково виражені і зменшити кількість причин до 2–3, а потім вже виявити домінуючу причину [1, 34].

Як показує досвід роботи вчителів з учнями, навчання повинно бути важким, але посильним. Однак ця думка має в собі нерозв'язане питання: як її втілити в життя, якими шляхами добитися цього. На жаль, між твердженням, що навчання повинно бути під силу й одночасно важким, та вмінням реалізувати цю ідею на практиці, є велика прірва, місток через яку і потрібно встановити вчителю. Напевно, кожному вчителю, пригадавши свої шкільні роки, не раз доводилося бути свідком, коли чим більше вчитель намагався пояснити незрозумілий матеріал, тим менше розуміли самі. І нарешті можна навести приклад, коли на питання: «Зрозумів?» – учень упевнено відповідав, що зрозумів, а при перевірці виявляється, що нічого йому не зрозуміло.

Існує ще один спосіб оцінки ефективності запровадженої системи диференційованого навчання по параметру успішності – тобто порівняння її показників у доекспериментальний період із відповідними показниками експериментального періоду.

За своєю сутністю ми маємо справу зі своєрідним різновидом цього методу, різниця лише в тому, що перший і другий зрізи проводилися на різних, хоча й однорідних, учнях. Можна розглядати цей спосіб як модифікацію методу двох груп.

Відмінність полягає в тому, що показники успішності експериментального і контрольного класів зафіксовані в різний час. Оскільки обидві групи третьокласників існували в різних часових «епохах» – контрольний клас у 2013–2014 році, експериментальна – на рік пізніше.

Оптимальний розвиток особистості кожного школяра потребує стратегічного цілеспрямованого підходу як у педагогічній, так і психодіагностичній діяльності вчителя, спрямованої на вивчення індивідуальних особливостей дітей. Така робота передбачає поєднання діагностики особистості учня й педагогічне керівництво його подальшим психічним розвитком, що й забезпечує реалізацію педагогічної цілі. Психологічна діагностика – один із компонентів підходу вивчення дітей, передумова якого – всебічне вивчення й оцінка особливостей розвитку школяра.

Природно, діагностичний процес триває впродовж усього шкільного навчання дитини, а надто в її початковий період.

Основні завдання психодіагностики в початкових класах (за Ю. Бабанським та Д. Ельконіним) можна звести до таких основних компонентів: 1) визначення рівня психологічної готовності до навчання в школі; 2) раннє виявлення різних відхилень у психічному розвитку

окремих школярів із метою їх усунення чи корекції; 3) діагностика й наступна корекційна робота з дітьми, які мають складнощі в міжособистісних стосунках із ровесниками; 4) контроль за психічним розвитком молодших школярів і розробка заходів педагогічного впливу, що сприяють розвитку здібностей; 5) консультування батьків з приводу корекції інтелектуальних, особистісних та емоційних особливостей дітей, які заважають нормальному процесу навчання і виховання.

Психодіагностичне вивчення учнів позбавляє вчителів стихійності у навчанні й вихованні, дає змогу правильно керувати процесом навчання і виховання, чітко уявляти його перспективи, вносити корективи у свою роботу. Психодіагностика, як у початковій, так і в наступні періоди навчання, допомагає вчителю вирішувати різноманітні методичні завдання. 1. З метою об'єктивної оцінки результатів навчання, визначення впливу та ефективності методів, засобів і змісту навчання та психічного розвитку вчитель проводить психологічні зрізи (заміри) і повторює їх через певні періоди з урахуванням вікових особливостей. 2. Виявивши рівень розумового розвитку школяра на початку навчання, учитель пізніше може фіксувати зміни чи збереження цього початкового рівня наприкінці навчального року. 3. Результати психодіагностики дають змогу вчителю заздалегідь планувати форми, види навчальної роботи і впливає на успішність учнів, забезпечуючи індивідуальний і диференційований підхід. Тільки конкретні дані про зміну рівня психічного розвитку на певний період дають змогу педагогу робити висновки, чи було навчання розвивальним. Регулярна психодіагностика допомагає класоводу об'єктивно оцінити свою роботу. 4. Оцінка результатів діагностики психічного розвитку того чи іншого учня має проводитися вчителем шляхом зіставлення результатів попередніх діагностичних оцінок за минулий віковий період. 5. Психодіагностика має виявляти не лише наявний рівень розвитку учня, розкривати сильні і слабкі сторони його мислительної діяльності, а й урахувати перспективи розвитку, без чого неможлива продуктивна індивідуалізація навчання, корекційна робота з тими, хто цього потребує. Психодіагностика забезпечує вироблення єдиного підходу до навчально-виховної роботи з учнями молодших класів, дає змогу конкретніше планувати весь процес навчання і виховання.

У педагогічній діяльності вчителя молодших школярів вирізняються три типи шкільної діагностики та психодіагностики, що мають прямий зв'язок із етапами керування розвитком особистості й етапами роботи вчителя (за З. Калмиковою, Ю. Гільбухом, О. Кочетовим): початкова; оперативна, поточна, коригуюча; довгострокова, узагальнювальна, підсумкова.

Ось які завдання ставить перед собою довготривала психодіагностика: а) виявляти рівень готовності до школи (нормальної дитини, педагогічно занедбаной), щоб з'ясувати причини її відставання та невстигання і відповідно цілеспрямовано планувати педагогічні впливи у

процесі навчання; б) визначати тип відхилення психічного розвитку молодших школярів (затримка психічного розвитку та розумова відсталість), недоліки й відхилення в навчальній діяльності та поведінці.

Які ж завдання початкової та оперативної психодіагностики?

Найперше – контроль усних і письмових відповідей. Це допомагає виявити рівень сформованості розумових операцій, що лежать в основі прийомів вивчення мови (читання, письмо) та математики.

По-друге, контроль та діагностування рівня сформованості психічних процесів (мислення, пам'яті, сприйняття), уваги.

І, по-третє, спостереження за поведінкою учнів, їх окремими вчинками, психічним станом. Психодіагностична діяльність учителя молодших класів має будуватися поетапно, з класу в клас, що дає змогу глибше вивчати учнів. На першому етапі збирається лише базова, вихідна інформація про школяра і його можливості. У межі цього етапу вкладається випереджальна діагностика профілактичного характеру – вивчення учня з одночасною корекцією. Це застерігає від серйозних наслідків, що можуть призвести до невстигання (це робиться ще в підготовчій групі дитячого садка).

На другому етапі (1 клас) проводиться уточнення й поглиблення результатів першого етапу, коригування даних про реальні здібності до навчання і рівня психічного розвитку школяра, що визначають його успішність. Цей етап діагностики – запорука точного, правильного діагнозу, який базується на тривалому вивченні учня в процесі навчання і спеціального дослідження.

На третьому етапі (2–3 класи) коригуються дані двох попередніх і в процесі цього коригування приймається остаточне рішення про головні та другорядні причини відхилень, невстигання, педагогічної занедбаності, що залежить від рівня психічного розвитку та від інших факторів біологічного й соціального характеру.

Правильність висновків після поетапного вивчення вихованців забезпечується використанням експериментальних методик, умінням зіставляти дані різних діагностичних «зрізів», порівнянням результатів повторних «зрізів», що дасть змогу точніше діагностувати рівень психічного розвитку школяра, його успіхи в навчальній діяльності й оцінити ефективність роботи вчителя.

Досвід роботи лабораторії шкільної психодіагностики Херсонського педінституту щодо запровадження психодіагностики у практику школи свідчить, що вихователі, вчителі, студенти оволодівають різними методами вивчення дітей і обгрунтовано проводять індивідуалізацію їхнього навчання в дитсадках і молодших класах.

Успішність навчання молодших школярів значною мірою визначається рівнем оволодіння учнями загальнонавчальними вміннями й навичками, що мають міжпредметний характер і формуються протягом усього періоду

початкового навчання згідно з можливостями програмового матеріалу. Під час навчання розвиваються конкретні вміння й навички: організаційні, ті, що передбачають оволодіння школярами раціональними способами організації свого учіння; загальнопізнавальні, які вдосконалюють мислительні вміння, спостережливість, здатність запам'ятовувати й відтворювати матеріал; загальномовні, що містять основні елементи слухання і мови; контрольньо-оціночні, які виявляються в оволодінні учнями способами перевірки і самоперевірки, оцінюючи одержані результати.

Щоб своєчасно усунути відставання учня, учитель має виявити ознаки цього відставання у процесі навчання. Вони можуть бути такими: учень не може відтворити і пояснити текст правила (знання про способи діяльності); школяреві важко виділити основні факти (в інформативному тексті); не може відповісти на запитання, що потребують розмірковування, пояснення; учневі важко викласти певні поняття і він не може їх пояснити (особливості його мислення і пам'яті).

Вивчаючи учнів, педагоги мають зважати й на інші труднощі: вихованець, найчастіше, не запам'ятовує той матеріал, який не усвідомив і який легше вивчити механічно; у стані астенії та низької працездатності послаблюється активна увага і запам'ятовування; молодші школярі краще запам'ятовують образний, наочний матеріал, аніж абстрактні пояснення; у дітей цього віку недостатньо розвинута короткочасна пам'ять, що особливо простежується на уроках математики, письма, читання; труднощі в засвоєнні навичок читання бувають пов'язані з дислексією, фонемофонематичними порушеннями різного походження, що позначається на грамотності письма; в оволодінні математичними навичками труднощі пов'язані з недоліками розуміння дитиною розрядів числа, з рівнем практичного мислення, коли вона не вміє лічити «в умі», про себе; труднощі в навчанні пов'язані з обмеженим запасом загальної інформації про навколишній світ, його явища, людей та їх взаємини.

Поточна психодіагностика (контроль усних відповідей, письмові роботи, самостійні роботи з мови, математики, літератури, програмні та позапрограмні завдання – у цілому вся навчальна діяльність) дає змогу за підсумками навчального року зробити певний діагностичний висновок про рівень знань, навичок, зробити відповідний висновок (у межах норм чи відхилень) психічного розвитку школяра і результативності знань.

Варто врахувати, що вивчення рівня оволодіння знаннями, уміннями, навичками та їх використанням у різних формах навчальних і позанавчальних завдань проходить послідовно із класу в клас. Тому рівень вимог до знань і вмінь учнів ставиться програмами того чи іншого класу. Водночас слід пам'ятати, що школа ставить стандартні вимоги до «нестандартних» дітей, тобто необхідно враховувати індивідуальні особливості дитини, через які відбиваються загальні вимоги, і результати навчальної діяльності можуть не

збігатися зі стандартним зразком. Саме в таких випадках правильний висновок допоможе зробити психодіагностика [2, 34]. За даними Ю. Гільбуха та Ю. Бабанського, приблизно третина семилітніх першокласників недостатньо готова до школи. З шестилітніми ситуація ще складніша. Серед них зустрічаються діти, готові до шкільного навчання, але їх меншість.

Висновки. Переважна інтелектуальна неготовність молодших школярів до навчання безпосередньо призводить до неуспішності навчальних дій, неможливості виконати вимоги вчителя і, як наслідок, до низьких оцінок. Психодіагностична діяльність учителя початкових класів починається ще до вступу дітей до школи, спільно з колегами з дитсадка. Це допомагає практично здійснити наступність у психічному розвитку дітей дошкільного й молодшого шкільного віку. Така початкова психодіагностика поєднується з поточною і дає змогу підвести підсумки за дошкільний період розвитку дитини, зробити узагальнення про рівень розвитку, який вона досягла перед вступом до школи. Отже, оптимальною є система заходів, спрямованих на допомогу невстигаючому учню з метою подолання прогалин у знаннях у подальшій навчальній діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у висвітленні системи заходів щодо профілактики неуспішності молодших школярів у загальноосвітніх школах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко С. Почему детям трудно учиться? / С. Бондаренко. – М. : Знание, 1975. – 87 с.
2. Боянжу М. Психодіагностичне вивчення учнів / М. Боянжу // Початкова школа. – 1993. – № 22. – С. 34.
3. Ілляшенко Т. Хто вони – ті, що не встигають? / Т. Ілляшенко // Початкова школа. – 1999. – № 2. – С. 27–30.
4. Навчальна діяльність молодшого школяра : діагностика і корекція неблагополучностей / під ред. Ю. Гільбуха. – К., 1994. – 85 с.

РЕЗЮМЕ

Кондратюк С., Мордвинова И. Диагностика неуспеваемости младших школьников в общеобразовательных учебных заведениях.

В статье определены и охарактеризованы причины неуспеваемости учеников младшего школьного возраста. Отмечены пути предупреждения и предотвращения неуспеваемости учеников в учебном процессе. Раскрыта суть, задачи, виды и этапы осуществления школьной психодиагностики. Она направлена на раннее выявление уровня готовности ребенка к школе, определение типа отклонения психического развития младших школьников и в соответствии с этим целенаправленное планирование педагогических воздействий в процессе обучения и воспитания. Одним из критерием эффективности проведения школьной психодиагностики является контроль за выполнением письменных и самостоятельных работ по украинскому языку, математике, литературному чтению, природоведению.

Ключевые слова: неуспеваемость, диагностика, младшие школьники, школа, ликвидация, учебный процесс, учебные предметы, готовность.

SUMMARY

Kondratiuk S., Mordvinova I. Diagnostics of underachievement of junior pupils in general schools.

The problem of underachievement of primary and secondary school pupils today is and will be the most urgent. Underachievement is a comprehensive unpreparedness of the learner which occurs at the end of a certain period of training. Diagnosis of poor progress and classification of the student to a particular type of underachieving is possible only if we know the totality of types and subtypes of failure, their manifestations and ways to overcome.

The problem of poor progress of students in secondary and especially primary school always attracted the attention of teachers, both scientists and practitioners. Among the prominent scientists who were involved in this problem, put forward their theories and methods to overcome the poor process, are U. Hilbuh, V. Tsetlin, V. Grishin, U. Babanskii, M. Paltyshev, N. Menchinskay, V. Kuznetsov and many others who proposed the ways of overcoming pupils' poor progress, developed programs and methods of its elimination.

The purpose of the article is to reveal the ways to prevent and eliminate underachievement of junior pupils in primary schools.

To achieve this goal the following objectives should be realized: to classify the causes of poor progress of pupils and determine the forms and methods of liquidation of poor progress of primary school children.

Methods of research – analysis, synthesis, comparison, observation and pedagogical experiment.

The vast intellectual unpreparedness of primary school children to learning directly leads to the underachievement of educational activities, inability to meet the requirements of teachers and therefore to low ratings. Modern pedagogy has collected a lot of experience to overcome the poor process of school children. Analysis of various practical means reveals some fundamental provisions in the diagnosis of poor process, one of which is psychological diagnostics. It is aimed at early detection of child's readiness for school, determining the type of mental deviation of primary school children and under this plan purposeful educational influences in learning and education. One criterion for the effectiveness of school psychological diagnostics is to control the execution of written and independent work in Ukrainian language, mathematics, literary reading, science.

Thus, the optimal system of measures is aimed at helping underachieving pupils to overcome gaps in knowledge in further training activities.

Prospects for further research are seen in revealing system of means of junior pupils underachievement prevention in primary schools.

Key words: *underachievement, diagnosis, junior pupils, school, liquidation, learning process, learning objects, readiness.*